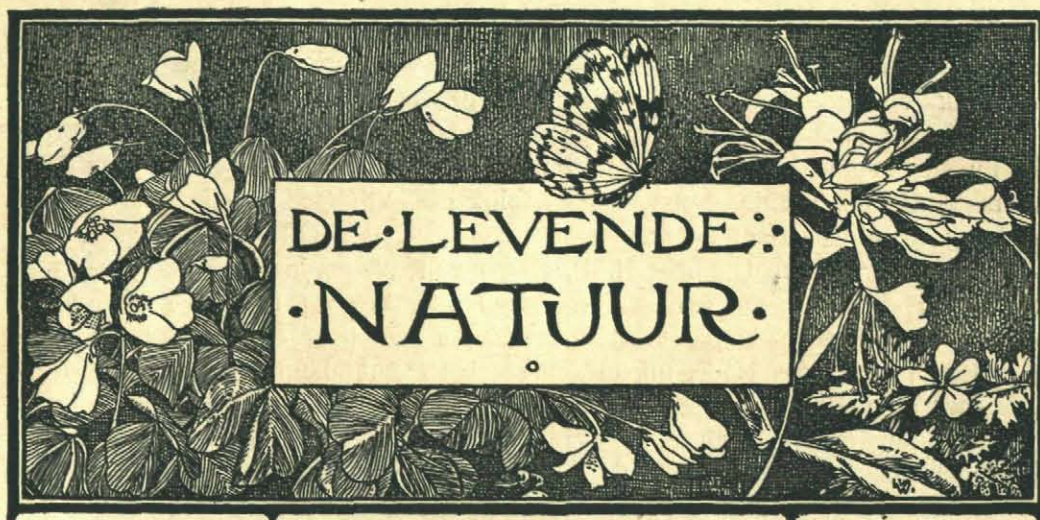

1 MAART 1918.

AFLEVERING 11.

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE

J. HEIMANS, AMSTERDAM.

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

Prijs per Jaar f 5.75.

DE RENGERSMADE.

DEZER dagen heeft de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten haar eerste bezitting in Friesland verworven. Het is een perceel in het hartje van den driehoek Grouw-Wartena-Eernewoude of nog enger begrensd in het stuk omsloten door de Graft, de Folkertsloot en de lange Sloot. De meeste Hollanders denken zich bij die namen niet veel bijzonders, maar de watersport-menschen, de zeilers, de Friezen beschouwen dien hoek als een aardsch Paradijs. Inderdaad, op de Lepelaars na, is dit gebied even mooi als het Naardermeer en de Ankeveensche plassen, in sommige opzichten zelfs mooier en over het algemeen gemakkelijker te bereiken en te genieten. Dat is te zeggen, de wandelaar kan er heelemaal niet terecht, maar dat is haast overal zoo in de streek der Friesche meren. Maar wie over een vaartuig beschikt, van simpel roeibootje af tot volmaakt uitgerusten tjotter of motorboot toe, kan hier het allerrijkste natuurgenoet smaken. Ik wil nu niet twisten over de voorkeur voor het Sneeker gebied of het Grouwster gebied, ik heb onvergetelijke uren doorgebracht evengoed op den Oudhof of op de Goëngarijsterpoelen als aan het Prinsenhof of in de Zandingen. Wij moeten

het ten zeerste waardeeren, dat de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten zich eindelijk ook in deze streek heeft kunnen vestigen, vooral nu hoogstwaarschijnlijk binnenkort in verband met de droogmaking van de Zuiderzee de waterstaatkundige toestanden van Friesland aanzienlijk gewijzigd zullen worden en nu allerwegen er naar gestreefd wordt om elken duimbreed gronds productief te maken. Het stukje grond heet eigenlijk de „Vijf Mad”, maar daar de Vereeniging de middelen tot aankoop hoofdzakelijk heeft geput uit een legaat, haar vermaakt door wijlen den heer N. P. Baron van Welderen Rengers heeft zij de goeden inval gehad, om den naam van den schenker, die in Friesland en daarbuiten zoo'n goeden klank heeft, te verbinden aan haar eerste vestiging in de Noordelijke Provincie. Made, mjedde, miede beteekent allemaal grasland of hooiland, het Engelsche meadow is hetzelfde woord. De Engelschen spreken ook van watermeadows en die term is ook van toepassing op de meeste stukken uit het merengebied, want die staan voor een groot deel van het jaar onder water.

De beste tijd, om vlug en gemakkelijk een overzicht te krijgen van het rijke dierenleven langs de Friesche wateren, is de eerste week van Mei, als de wilde ganzen nog niet allemaal vertrokken zijn en de weidevogels, op een paar uitzonderingen na, al eieren hebben tusschen het lage gras. Het riet is nog laag; trouwens, langs vele oevers ontbreken hier de rietzoomen of zijn ze slechts van weinig beteekenis. En als nu ons bootje voortglijdt over de meren of door de sloten en weteringen dan is het alsof we een groot vogelprentenboek doorbladeren, maar met levende beelden. Nooit zal ik vergeten, hoe we vroeg op den dag in den morgennevel een groote troep wilde ganzen zagen, die rustig graasden op een grasveld, dat nagenoeg gelijk lag met de golven van het Sneekermeer. Of de slimmerds ons bootje kenden, ik weet 't niet, maar in ieder geval hun wachters toeterden geen onraad en de groote dieren, die van ons lage standpunt en in den nevel nog veel grooter leken dan ze al zijn, gingen stil voort met het pittig losrukken van de jonge grassprietten. In vroeger tijd hebben de ganzen wel in Friesland gebroed en wel in de buurt van de Rengersmade onder Eernewoude, dat is nog niet eens zoo heel lang geleden. Maar toch durven wij niet hopen, dat zelfs bij afdoende bescherming van een zeer uitgebreid gebied deze zeldzame broedvogels zich weer op hun oude plaats zullen vestigen. Dat behoeft ook niet, wij zijn al blij, wanneer er nog niet meer verloren gaat, en er is nog genoeg. Verbijsterend is nog het aantal kemphanen in de lage Friesche landen. Keer op keer passeerden we kampplaatsen, waar ze bij dozijnen tegelijk aan het vechten waren, de kleurige Hoantsen, en dan stonden hier en daar de grijze hoantsjé's, de wijfjes, er naar te kijken, slecht zelden zich er in moeiend. Aan het bootje stoorden zij zich nog minder dan de Texelsche kemphanen aan een boerenwagen. Grutto's, tureluurs, kieviten, scholeksters zijn niet van de lucht en we benaderen ook de vlugge fuut, terwijl koeten met veel geplas en geploeter een toevlucht zoeken in een door den westelijken golfslag geteisterden rietzoom. En dan de eenden!

De Rengersmade is in de eerste plaats belangrijk als broedplaats van

zwartkop-meeuwen. In de onmiddellijke omgeving echter broeden allerlei soorten van eenden en talinkjes en daaronder verdient in de eerste plaats genoemd te worden de prachtige tafeleend, zoo makkelijk te kennen aan zijn prachtig kastanjebruinen kop, zijn roode oogen en het parelgrijs aan rug en flanken. Deze eend broedt ook wel in de Utrechtsche plassen, maar toch niet zoo algemeen als tusschen Wartena en Eernewoude. Dat „eerne“ is hetzelfde woord als „herne“ en „heron“ en doelt er op, dat hier ook reigers broeden. Een reigerbosch is hier echter niet, maar in het rietbosch en in de struiken zijn zoowel de nesten van den blauwen reiger te verwachten als die van den purperreiger. Menige plek ziet er ook uit, alsof de lepelaars zich daar wel zouden kunnen vestigen, in ieder geval heeft de roerdomp er al huisvesting gevonden, terwijl ook de bruine kiekendief hier en daar een horst heeft opgericht. Het is te verwachten, dat onder invloed van dezen aankoop de Friesche natuurvrienden dit terrein in zijn heelen omvang nog eens grondig doorzoeken en wij in staat zijn een even uitgebreid overzicht van de vogelbevolking der Rengersmade en omgeving te krijgen als van het Naardermeer. Evenzeer hopen wij, dat de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten in staat gesteld worde, haar gebied hier nog uit te breiden. Het mooiste zou wel zijn indien de heele driehoek Graft-Langesloot-Folkertssloot onder haar beheer kon komen, want ook in botanisch opzicht is dit gebied van groot belang. Een aanzienlijk gedeelte ervan wordt gevormd door de zoogenaamde oude venen. Dat zijn uitgeveende plassen, aan hun lot overgelaten, juist als die bij Kortenhoef en Ankeveen en met denzelfden, misschien nog rijker plantengroei. Ook daarvan, hopen wij, zullen onze Leeuwarder en Grouwster vrienden ons binnenkort wel wat van vertellen en vertoonen. Zoo spoedig mogelijk moet de volledige inventaris worden opgemaakt — juist zooals wij in het Naardermeer doen met het botanisch reservaat — opdat van nu af aan ook hier volledig en uitvoerig kan bestudeerd worden, hoe in den loop der tijden onder natuurlijke invloeden op eenzelfde terrein de verschillende plantformaties elkander opvolgen. Dit onderdeel der botanische wetenschap wordt eerst in den jongsten tijd met eenige voorliefde en zekerheid beoefend en juist de natuurmonumenten geven daarvoor een niet te overtreffen goede gelegenheid.

Ik kan niet zeggen, hoe blij ik ben met die Rengersmade. Juist in de laatste jaren heb ik nog al veel in Friesland gezworven langs de zee, door de meren, en alle mogelijke „wouden,“ door de hooge venen langs de oostgrens en al meer en meer de overtuiging opgedaan, dat deze provincie in natuurschoon, in rijkdom aan planten en dieren niet achter staat bij de mooiste gebieden van Nederland.

JAC. P. THJSSE.

